

אמר ליה רבי יהושע בן חנניה: **שטיא!** שפיל לסיפא דקרא השפל עיניך לסוף המקרא ותראה שלשבת הוא נאמר **דכתיב "ישר ממסוכה"**, שהישרים שבתוכנו מגינים עלינו כסוכה.

ואלא מאי "טובם כחדק"?

כשב שחדקים הקוצים הללו מוגינים על הפירצה — כך, טובים שבנו מוגינים עלינו!

דבר אחר: "טובם כחדק" — שמהדקין הצדיקים את הרשעים, שוחקים אותם עד הדק לגיהנם.

שנאמר "קומי ודושי בת ציון, כי קרנך אשים ברזל, ופרסותיך אשים נחושה, והדיקות עמים רבים"

מתניתין:

לא יעמוד אדם ברשות היחיד ויטול מפתח המונה ברה"ר, ויפתח בו את פתח החנות הנמצאת ברשות הרבים.

ואעפ"י שממקום המפתח ועד הפתח אין מרחק של ארבע אמות, ולא עבר על טלטול ברה"ר, מכל מקום אסור. גזירה, שמא ישכח ויכניס את המפתח אליו, לרשות היחיד.

וכמו כן, לא יעמוד אדם ברשות הרבים ויושיט ידו למעלה ויקח מפתח מגג החנות שהוא רשות היחיד, ויפתח את המנעול, שאף הוא עומד ברשות היחיד.

וכגון שהוא למעלה מעשרה טפחים. גזירה,

שמא יביא את המפתח אליו לתוך עשרה טפחים שברה"ר, ונמצא מוציא מרה"י לרה"ר.

אלא אם כן עשה מחיצה גבוהה עשרה טפחים ברה"ר, והוא עומד בתוכה, שאז יכול לפתוח ברה"י. שהרי הוא עומד ברה"י ופותח ברה"י [וקאי אסיפא], דברי רבי מאיר.

[והוא חולק על המשנה לעיל [צח ב] שעומד אדם ברה"י ומטלטל ברה"ר, וכן להיפוך, ולא גזרינן שמא יכניס החפץ לרשותו].

אמרו לו חכמים: **מעשה בשוק של פטמים קצבים שהיה בירושלים, שהיו נועלין את חנויותיהם בשבת, והמנעול היה למעלה מעשרה טפחים, ומניחין את המפתח בחלון שעל גבי הפתח, ואעפ"י שהם בעצמם עמדו בשוק, שהוא רה"ר,**

רבי יוסי אומר: **שוק של צמרים מוכרי צמר היה!**

[לא בא לחלוק על חכמים אלא כיצד היה המעשה, ולא בהלכה].⁽⁸⁸⁾

גמרא:

והוינן בה: **ורבנן,** שהשיבו לרבי מאיר במתניתין משוק שהיה בירושלים — לא כדין השיבו!

שהרי אמר רבי מאיר "רשות הרבים", שאסור לעמוד בה ולפתוח ברה"י, ומחדרו אינהו כרמלית?!

דאף דלא היה צורך כל כך לפתוח ולנעול בשבת

88. ובתפארת ישראל כתב דרבי יוסי קמשמע לן

שהרי ירושלים אינה רה"ר אלא כרמלית, ומאי ראייה מכרמלית לרה"ר?

והרי שאני כרמלית, שהואיל ואיסור ההעברה מרה"י אליה אינה רק מדרבנן, הלכך לא גזרינן שלא יעמוד בכרמלית ויפתח ברה"י שמא יביא את המפתח אליו, דהוי גזירה לגזירה.

אבל ברה"ר — אפשר דגזרינן.

דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: ירושלים, אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה היו חייבין עליה משום רשות הרבים, שהרי יש בה ששים רבוא איש ורחובותיה מפולשין משער לשער.

אבל מאחר שנועלין את שערי העיר בלילה הרי היא כחצר אחת גדולה ואפילו ביום, משום שאינה דומה לדגלי מדבר שהיה שם דרך פתוחה בכל שעה. אלא שאין מטלטלין בה מדרבנן, לפי שלא עשו בה עירובי חצירות. (89)

ומתריצין: **אמר רב פפא:**

כאן, קודם שנפרצו בה פרצות בחומת ירושלים, אז הוי כרמלית.

כאן, בשוק של פטמים דמתניתין, איירי **לאחר שנפרצו בה פרצות** בחומת העיר, שנעשתה רשות הרבים. ובכל זאת היו נועלין ומניחין את המפתח בחלון שעל גבי הפתח. ושפיר השיבו חכמים לרבי מאיר.

רבא אמר: לעולם ירושלים דינה ככרמלית.

ו**פיפא** דמתניתין שאמרו לו חכמים לרבי מאיר משוק של פטמים — **אתאן לשערי גינה,** שרבי מאיר אוסר אפילו בגינה שדינה ככרמלית, שלא יעמוד אדם בתוכה ויפתח ברה"י כדלקמן.

ועל זה השיבו לו חכמים משוק של פטמים, שאף הוא היה כרמלית, והיו נוהגין היתר בדבר. (90)

ו**הבי קאמר רבי מאיר** במתניתין: (91)

וכן לא יעמוד ברשות היחיד ויפתח בכרמלית, כגון שהוא עומד בחצירו ומכניס ידו דרך חור או סדק לתוך הגינה שהיא כרמלית.

[כי אינה מקום דירה והיא גדולה יותר מבית סאתיים, וקיי"ל דקרפף יותר מבית סאתיים שלא הוקף לדירה אין מטלטלין בו יותר מארבע אמות]

90. ומיהו רבנן גופייהו מתירים אפילו מרה"י לרה"ר. דאל"כ מתניתין דלעיל צ"ח ב דעומד אדם בה"י ומטלטל ברה"ר אתיא דלא כמאן. תורת חיים.

91. כתב הריטב"א דאין הכונה שרבי מאיר אמר כן להדיא במתניתין דא"כ הו"ל חסורי מחסרא. אלא מדייקינן ממה שאמר שצריך לעשות

חנות של צמר כמו בחנות של קצבים, שהיו מוכרים ג"כ בשר מבושל, אפ"ה לא גזרו על כך.

89. וכרמלית דנקט לאו דוקא, אלא ירושלים דינה כחצר שאינה מעורבת ומותר לטלטל בכולה כלים ששבתה בה מערב שבת, ואין איסור אלא שלא להכניס ולהוציא מהבתים וחצרות למבואות, כשם שאסור להוציא מן הבתים לחצר שאינה מעורבת. ריטב"א.

ויטול משם מפתח ויפתח מבפנים.

וכן לא יעמוד בכרמלית ויפתח ברשות היחיד, כגון שעומד בתוך הגינה ומושיט ידו למעלה, ונוטל מפתח ממקום שגובה עשרה ורחב ארבעה, שהוא רה"י, ופותח את המנעול, שאף הוא למעלה מעשרה.

אלא אם כן עשה בתוך הגינה מחיצה גבוהה עשרה טפחים, והוא עומד בתוכה, ואז יכול לפתוח את המנעול שגבוה למעלה מעשרה, שהרי גם ידו ברה"י, דרה"י עולה עד לרקיע, דברי רבי מאיר.

והכל משום גזירה, שמא יביא את המפתח לרשות שהוא נמצא בה. דברי מאיר גזור אפילו אטו העברה מכרמלית לרה"י, אעפ"י שהאיסור רק מדרבנן.

אמרו לו חכמים: מעשה בשוק של פטמים עהיה בירושלים, שהיו נועלין, ומניחין את המפתח בחלון שעל גבי הפתח.

רבי יוסי אומר: שוק של צמרים היה.

תנו רבנן: פתחי שערי גינה — בזמן שיש להן בית שער בית קטן העומד בפתח הגינה ופתחו משמש לפתח הגינה.

אם הבית שער עומד מבפנים לגינה פותח ונועל מבפנים.

ואם הוא מבחוץ לגינה פותח ונועל מבחוץ.

כלומר, שהוא פותח את הבית שער בכל מקום שהוא נמצא, שהרי הפותח עומד בתוך הבית שער שהוא רה"י, וגם המפתח והמנעול נמצאים שם.

אם יש להן בית שער מכאן ומכאן — פותח ונועל כאן וכאן את שני הפתחים של שני בתי השערים.

אם אין להן בית שער לא לכאן ולא לכאן, אלא יש רק שער לגינה, והוא סמוך לרה"י — אסורין כאן וכאן, בין לפתוח ולנעול מצד רה"י ובין מצד הגינה.

לפי שהמנעול הוא רה"י [כי מנעולי גינה הם בדרך כלל גבוהים עשרה טפחים ורחבים ארבעה טפחים], ואילו האדם עומד ברה"י או בגינה שהיא כרמלית.

ואף אם המפתח מונח על המנעול ואין הוא מוציא מרשות לרשות, מכל מקום גזרינן שמא יביא את המפתח אליו להיכן שהוא עומד, ונמצא מוציא מרה"י לרה"י או לכרמלית.

וכן חנויות הפתוחות לרה"י, והאיסקופה [מפתן] שלהם דינה ככרמלית, [לפי שהיא גבוהה פחות מעשרה טפחים ורחבה ארבעה טפחים], ומנעולי חנויות לפעמים הם גבוהים ולפעמים הם נמוכים.

ולכן, בזמן שהמנעול למטה מעשרה טפחים, שאז הוא כרמלית [כיון שהוא בולט מהדלת ברוחב ארבעה טפחים] — מביא מפתח מערב שבת, ומניחו באיסקופה.

ולמחר, פותח ונועל, ומחזירו לאיסקופה. שנמצא מטלטל מהאיסקופה למנעול שעל גביו דרך אויר האיסקופה, וחזור. וכל הזמן הוא מטלטל רק בכרמלית.

ובזמן שהמנעול למעלה מעשרה טפחים, שאז הוא רה"י — מביא מפתח מערב שבת, ומניחו במנעול. כלומר, על גבי

לרה"י, שהרי עשה הנחה באמצע במנעול שהוא מקום פטור, בכל זאת אסרו חכמים לעשות כן, כדלקמן.

והוינן בה: מדקאמר הברייתא "וכן חנויות הפתוחות לרה"ר" — מכלל דבאיסקופת כרמלית עסקינן, שהאיסקופה של החנות היא כרמלית, בדומה לשערי גינה דלעיל מיניה, שהגינה היא כרמלית.⁽⁹³⁾

והשתא תיקשי: האי מנעול — היכי דמי?

אי דלית ביה ארבעה טפחים על ארבעה טפחים ברוחב, הרי מקום פטור הוא אפילו כשהוא למעלה מעשרה טפחים. ומדוע אסר רבי מאיר לטלטל את המפתח מהאיסקופה למנעול, בזמן שהמנעול למעלה מעשרה טפחים, והרי מותר לטלטל מכרמלית למקום פטור?!?

ואי אית ביה ארבעה על ארבעה — הרי הוא רה"י.

ואם כן תיקשי, וכי בהא לימא רבנן "אף בזמן שהמנעול למעלה מעשרה מביא מפתח מערב שבת ומניחו באיסקופה, למחר פותח ונועל בו ומחזירו לאיסקופה או לחלון שעל גבי הפתח"?!?

ואיך מותר לטלטל המפתח מהאיסקופה למנעול, והא קא מטלטל מכרמלית לרה"י?

המנעול, ולא באיסקופה, כי אז לא יוכל לטלטלו למחר משם למנעול, דהוי מכרמלית לרה"י.

ולמחר, פותח ונועל, ומחזירו למקומו על גבי המנעול, דהוי מרה"י לרה"י, דברי רבי מאיר.⁽⁹²⁾

וחכמים אומרים: אף בזמן שהמנעול למעלה מעשרה טפחים, מביא מפתח מערב שבת ומניחו באיסקופה.

ולמחר, פותח ונועל, ומחזירו למקומו. כי לדעת חכמים, הרי המנעול, אף שהוא גבוה עשרה טפחים אינו רה"י אלא הוא מקום פטור, כדמפרש לקמן. ולכן מותר לטלטל מהאיסקופה למנעול דהוי מכרמלית למקום פטור.

או שמחזיר את המפתח לאחר שנועל, בחלון שעל גבי הפתח, שרוחבו פחות מארבעה טפחים, דהוי מקום פטור. ונמצא, כשהוא מטלטל מהמנעול לחלון, הוא מטלטל ממקום פטור למקום פטור.

אך אם יש בחלון ארבעה טפחים על ארבעה טפחים, שאז הוא רה"י, אסור להחזיר את המפתח לשם, מפני שהוא כמוציא מרשות לרשות. כאילו העביר את המפתח מהאיסקופה שהיא כרמלית אל החלון שהוא רה"י, ואעפ"י שלא העביר ישירות מכרמלית

המפתח מהמנעול אליו, דהוי מרה"י לכרמלית, כי ר"מ חזר בו מדבריו דלעיל, ולא גזר באופן שהטלטול אסור רק מדרבנן, כמבואר להלן בסוף הסוגיא.

93. כתב הריטב"א שמדברי רבי מאיר ורבנן היה

מחיצה גבוה עשרה, משמע דבפחות מכן אסור אע"ג דהוי כרמלית. ונקט שערי גינה משום דאיירי בה בברייתא לקמן.

92. ואף שהאדם עומד על האיסקופה שהיא כרמלית, לא גזר רבי מאיר שמא יביא את

ברישא דברייתא, בשערי גינה, מבואר שרבי מאיר אוסר לעמוד ברשות אחת ולפתוח ברשות אחרת, אפילו כשמדובר בין שתי רשויות שהטלטול ביניהם אינו אסור אלא מדרבנן. לפי שגם אז גזרינן שמא יביא את המפתח ממקום שהוא פותח למקום שהוא עומד שם.

ואילו בסיפא מבואר שהוא אינו גוזר אטו טלטול דרבנן.⁽⁹⁵⁾

שהרי כשהמנעול למעלה מעשרה טפחים הוא מתיר לפתוח אותו על אף שהאדם עומד על האיסקופה שהיא כרמלית. ולא גזר שמא יביא את המפתח מהמנעול שהוא רה"י אליו לכרמלית. שהואיל ואיסור הטלטול מרה"י לכרמלית אינו אלא מדרבנן לא גזרינן גזירה לגזירה.

ג. ושמעת מינה מדרבנן שאוסרין להחזיר את המפתח לחלון שיש בו ארבעה: איתא לדרב דימי.

דכי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן: מקום שאין בו ארבעה על ארבעה טפחים – מותר בין לבני רשות הרבים ובין לבני רשות היחיד לכתף עליו. להוריד עליו את משאם, לפי שמותר להעביר מרה"ר או מרה"י למקום פטור.

ומשנינן: אמר אביי: לעולם, דאין בעובי במנעול רוחב ארבעה על ארבעה.

אבל, ויש בו כדי לחוק, שיש מספיק מקום בעובי הדלת כדי לחקוק שם במקביל לראש המנעול, ולהשלימו לארבעה טפחים.

ובהא פליגי רבי מאיר וחכמים.

דרבי מאיר סבר: חוקקין להשלים! שרואים את הדלת כאילו היא חקוקה עד השלמת ארבעה טפחים, והרי המנעול הוא רה"י, ולכן אסור לטלטל את המפתח מהאיסקופה למנעול.⁽⁹⁴⁾

ורבנן סברי: אין חוקקין להשלים! אלא מתייחסים למנעול כמות שהוא, והרי הוא מקום פטור. ולכן מותר לטלטל מהאיסקופה למנעול.

אמר רב ביבי בר אביי: שמע מינה מזה מתניתא, תלת:

א. שמע מינה מדרבי מאיר: שחוקקין להשלים.

ב. ושמע מינה: הדר ביה רבי מאיר משערי גינה.

והרשב"א מבאר דלרבותא נקט אסקופה משום סיפא דחלון שיש בו ארבעה שאפילו ברשויות דרבנן אסור להחליף, דהיינו שנוטל מכרמלית לרה"י דרך מקום פטור. ואי הוי תני רה"ר הו"א שדוקא מרה"ר לרה"י אסור דרך מקום פטור.

95. הראשונים הקשו על זה, דהא קתני בברייתא

יכול להוכיח דאיסקופה כרמלית. דבכל אופן אחר יקשה או מרבנן או מר"מ [עיי"ש] אלא דניחא ליה לדיוקא מרישא דברייתא.

94. וא"כ יכול להניח את המפתח גם ברה"ר ולטלטלו משם למנעול דהוי מרה"ר למקום פטור. אלא שאין הדרך להניחו ברה"ר שאינו משתמר שם. תוד"ה אין.

ורבי יוסי מתיר. שהואיל ותורת כלי עליו אינו נראה כבונה.

אמר רבי אליעזר: מעשה בבית כנסת שבטבריא, שהיו נוהגין בו היתר בנגר שיש בו גלוסטרא לנעול בו בשבת. עד שבא רבן גמליאל והזקנים ואסרו להן! והרי זה ראייה לדברי.

רבי יוסי אומר: המעשה היה להיפך: איסור נהגו בו, ובא רבן גמליאל והזקנים והתירו להן! (97)

גמרא:

ומבארין פלוגתייהו דרבי אליעזר ורבי יוסי:

בניטל הנגר באגדו, כשהנגר קשור ותלוי בדלת בחבל חזק, שאפשר לטלטלו על ידי אותו חבל ואינו נפסק — **כולי עלמא לא פליגי** דמותר לנעול בו, שהואיל והוא קשור ותלוי היטב, ניכר הדבר שעומד לנעילת הדלת, ואינו נראה כבונה.

כי פליגי: בשאינו ניטל באגדו, כשהחבל קא-א

ובלבד שלא יחליפו ויעבירו מרשות אחת לשניה דרך מקום פטור, אפילו כשעשו הנחה באמצע במקום פטור, גזירה שמא יבאו להעביר מרשות לרשות ישירות בלא הנחה באמצע.

ולכן אוסרין רבנן ליטול מפתח מאיסקופה, שהיא כרמלית, ולפתוח ולנעול בו ולהחזירו אח"כ לחלון של ארבעה שהוא רה"י. אעפ"י שהיתה הנחה של המפתח באמצע הדרך, בתוך המנעול, שהוא מקום פטור. (96)

מתניתין:

נגר, שבהוא בריח שתוחבים בחור שבמפתח לנעול בו הדלת, **שיש בראשו גלוסטרא**, שהוא עבה וגדול בראשו כמו רימון, ועל ידי כן יש עליו תורת כלי, שראוי לדוך בו פלפלין.

בכל זאת **רבי אליעזר אוסר** לנעול בו את הדלת בשבת, אלא אם כן הוא קשור ותלוי בדלת.

שאם אינו קשור ותלוי בדלת, הוא נראה כבונה, בנעילתו.

96. לעיל פז ב מבואר דרב דימי עצמו לא אסר להחליף אלא בין רשויות שאסור לטלטל ביניהם מדאורייתא. והכא מבואר דאסור אף ברשויות דרבנן. וצריך לומר דהגמ' קאמרה דמכאן ראייה לרב דימי ועדיפא מדרב דימי שמחמירה הברייתא יותר ממנו, ורב דימי מודה בכך אלא שהוא מוכיח מהסוגיא דלעיל דלא כברייתא זו. לעיל פז ב בתוד"ה הכא.

97. והא דאמרין בעלמא שדברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור אי אתה רשאי להתירן

"וכן חנויות" ואיך יתכן לומר דרישא וסיפא פליגי, והגמרא היתה צריכה להקשות מרישא לסיפא כככל הש"ס. והביאו בשם הר"ח דלא דגרסינן אם @39 אין להם @49 בית שער @39 ללא לכאן ולא לכאן וכן חנויות@49 וכו', ולא כברייתא זו כלל דרבי מאיר גזר גם אטו איסור טלטול מדרבנן רק במשנה מבואר כן.

והריטב"א מוסיף שהכרח הגמ' דר"מ חזר בו מדלא השיב כלום לרבנן במתניתין על ראיתם מירושלים.